

quia non potest aliquid alteri violentiam inferre, nisi per potentiam perfectam, secundum quam agat, & non patiarur; inde tractum est nomen virtutis ad significandum omnem potentiam perfectam, sive qua potest aliquid in seipso subsistere, sive qua potest operari: & sic dicitur in I. Coel. & mund. text. cxvi. quod virtus est ultimum potentiae: quia perfectio potentiae mensuratur ex ultimo, & maximo quod quis potest. Et quia malum in actu contingit ex defectu potentiae agentis, ideo ad perfectionem potentiae exigitur quod bene operetur in suo genere: & propter hoc in II. Ethic. cap. v. dicitur, quod virtus est quae bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit: & in VI. Physic. text. xvii. dicitur, quod virtus est dispositio perfecti ad optimum, eorum scilicet ad quae potentia se extendit. Et quia de virtutibus humanis loquimur; ideo virtus humana erit quae perficiet humanam potentiam ad actum bonum, & optimum. Cum autem homo ex hoc sit homo quod habet rationem, & intellectum; illae potentiae humanae sunt quae aequaliter rationales sunt, vel per essentiam, sicut quae sunt in parte intellectiva, vel per participationem, sicut quae sunt in parte sensitiva rationi obediens. Hae autem potentiae, ut prius dictum est, ex natura potentiae non possunt esse determinatae ad actus bonos, nec perfecte determinantur nisi per habitus: unde virtutes humanae, de quibus loquimur, non sunt potentiae, sed habitus.

Ad primum ergo dicendum, quod potentia naturalis, qua quis potest esse, determinata est ad unum, scilicet ad esse: ideo ipsius perfectio secundum ipsam naturam potentiae esse potest; & ideo ipsa potentia virtus dicitur. Et similiter dicendum est de aliis potentiis naturalibus. Secus autem est de potentiis rationalibus, quae ad plurima se extendunt.

Et per hoc patet responsio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod vis accipitur pro omni eo quod est principium operationis perfectae, quod importat nomen virtutis: unde potentiae animae magis possunt dici vires quam virtutes, & illae praecipue quae habent ordinem ad actus qui exercentur per corporalia instrumenta.

SOLUTIO II.

Ad secundam quaestionem dicendum, quod ratio passionis contrariatur rationi virtutis; quia virtus in perfectionem potentiae sonat, ut dictum est. Omnis autem passio contingit ex hoc quod passum vincitur ab agente, & trahitur ad terminos ejus: unde passio virtus dici non potest. Sed in hoc perfectio potentiae consistit quod non permittit se trahi ad aliud, nisi secundum quod ei congruit: unde virtutis est potentiam continere, ne per passiones immoderate distraharur: & ideo virtus non est passio, sed passionum ordinatrix.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus dicitur medium in passionibus active, in quantum passiones ad medium reducit: unde non oportet quod sit in genere passionum.

Ad secundum dicendum, quod laudabile non solum debetur ei quod habet plenam rationem virtutis, sed etiam ei quod participat aliquid virtutis; sicut laudantur actus virtutem praecedentes, si sint ordinati; & hoc modo verecundia, misericordia, & huiusmodi passiones, laudantur, in quantum ex bona voluntate consequuntur, quae turpia vitat, & alio-

(1) Al. quae bonum facit &c. ut bonum, non ut verum, ut dicitur &c. intermediis omissis.

rum mala quasi sua reputat. Bona autem voluntas est eorum quae ad virtutem exiguntur.

Ad tertium dicendum, quod peccatum sonat in defectum potentiae operantis: unde passio magis potest esse peccatum quam virtus; nec tamen plenam rationem peccati habere potest, in quantum non ex electione procedit: unde primi motus non sunt peccata mortalia, quae directe virtutibus opponuntur, sed venialia; non tamen ut habitus, sed ut actus.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quaestionem dicendum, quod virtus proprie loquendo includit respectum ad aliquid cuius principium sit, sicut currendi, vel essendi. Et quia actus, in quantum huiusmodi, cum sit ultimum, non ordinatur ad aliquid sicut principium, sed magis sicut effectus; ideo actus virtus dici non potest, nisi eo modo loquendi quo habitus per actus nominantur, sicut causae per effectus: & de hoc in II. Lib. dist. xxvii. quaest. i. art. i. plenius dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod meremur & habitibus, & actibus; sed actibus quasi instrumentis merendi, quia merita essentialiter sunt actus; habitibus autem quasi principiis meritorum: & sic virtutibus mereri dicimur.

Ad secundum dicendum, quod virtus dicitur ultimum potentiae in eodem genere, quod est genus principii respectu ejus cuius dicitur potentia, vel virtus; sed actus est ultimum extra genus illud: & ideo non oportet quod actus sit virtus.

Ad tertium dicendum, quod habitus sunt determinati ad actus laudabiles, potentiae autem non, sed sunt contrariorum, ut dicitur in V. Ethic. cap. i. & ideo non est eadem ratio de potentiis, & habitibus.

ARTICULUS IV.

Utrum habitus intellectuales possint dici virtutes.

1. 2. quaest. LVII. art. 1. & 2.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod habitus intellectuales non possint dici virtutes. Virtus enim, ut dicitur II. Ethic. cap. v. & VII. est habitus voluntarius, & circa voluptates, & tristitias optimorum operativa. Sed hoc habitibus intellectualibus non competit. Ergo non sunt virtutes.

2. Praeterea. Philosophus in IV. Topic. cap. 11. dividit scientiam contra virtutem, quasi diversa genera non subalternatim posita. Sed talium generum unum non praedicatur de alio. Ergo scientia non est virtus, & eadem ratione neque alii habitibus cognitivi.

3. Praeterea. Virtus dicitur per ordinem ad bonum: quia virtus est (1) quae bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit, ut praeractum est. Sed habitus cognitivi, & praecipue speculativi, non ordinantur ad bonum, sed ad verum, ut dicitur in II. Ethic. cap. v. vi. Ergo praedicti habitus non sunt virtutes.

4. Praeterea. Virtutes ordinantur ad operandum: quia ipsa est quae opus bonum reddit, ut dictum est. Sed praedicti habitus non ordinantur ad operandum, sed ad cognoscendum. Ergo non sunt virtutes.

Sed contra. Vita contemplativa est nobilior quam activa. Si ergo habitus morales qui perficiunt in vita

activa, dicuntur virtutes, multo fortius habitus intellectuales, qui perficiunt in contemplativa, virtutes dici debent.

Praeterea. Propter quod unumquodque, & illud magis. Sed secundum Philosophum in VI. Ethic. cap. xvii. temperantia, fortitudo, & huiusmodi non possunt proprie dici virtutes, nisi in intellectu accipiantur. Ergo intellectuales habitus debent dici virtutes.

QUESTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod virtutes morales ab intellectualibus non distinguantur. Morales enim virtutes à more dicuntur: qui videtur idem quod consuetudo, vel parum differre, ut dicitur in II. Ethic. cap. 1. Sed consuetudo facit facilitatem, ut dicit Victorinus: & hoc patet tam in agendis quam in considerandis. Ergo virtutes morales ab intellectualibus distingui non debent.

2. Praeterea. Ad scientiam moralem nihil pertinet nisi morale. Sed ad eam pertinent virtutes intellectuales, de quibus Philosophus in VI. Ethicorum determinat. Ergo intellectuales virtutes sunt morales.

3. Praeterea. Prudentia in VI. Ethic. cap. v. inter intellectuales virtutes ponitur: numeratur etiam & ipsa inter morales, cum sit una de quatuor cardinalibus. Ergo idem quod prius.

4. Praeterea. Omnis virtus moralis consistit in medio. Sed medium determinatur secundum rationem rectam, ut dicitur II. Ethic. cap. v. Cum ergo per intellectuales virtutes rectificetur, videtur quod ipsae intellectuales virtutes sint morales.

Sed contra est quod Philosophus II. Ethic. cap. i. morales contra intellectuales dividit.

Praeterea. Diversorum perfectibilium diversae sunt perfectiones. Sed virtutes intellectuales perficiunt rationale per essentiam, virtutes autem morales rationale per participationem. Ergo dictae virtutes ad invicem distinguuntur.

QUESTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod virtutes theologicae non debeant distinguere ab utrisque. Ad ea enim ad quae potentia est naturaliter determinata, non indiget aliquo habitu superinducto. Sed cognitio Dei omnibus naturaliter est inserta, ut dicit Damascenus Lib. II. de Fide cap. 1. & 111. & similiter desiderium summi boni, ut dicit Boetius IV. de Consolar. pros. 11. Ergo non indigemus aliquibus virtutibus quae Deum habeant pro objecto, quod dicitur ad virtutes theologicas pertinere.

2. Praeterea. Sicut nos ponimus fruitionem divinam finem omnium actuum humanorum, ita Philosophi posuerunt felicitatem. Sed ipsi non posuerunt aliquas virtutes quae haberent felicitatem pro objecto. Ergo nec nos indigemus aliquibus virtutibus quae Deum habeant pro objecto.

3. Praeterea. Ad eundem habitum pertinet cognoscere principia, & quae ex principiis cognoscuntur. Sed finis est principium in operabilibus, ut dicit Philosophus in VII. Ethic. cap. 111. & II. Physic. text. xlix. Ergo virtutes theologicae, quae habent finem pro objecto, non debent distinguere à cardinalibus, quae dirigunt nos in his quae sunt ad finem.

In III. Sent. Tom. III.

(2) Al. importat.

4. Praeterea. Perfectiones perfectibilibus proportionantur. Sed in nobis non est aliqua potentia perfectibilis per virtutem humanam, nisi rationale per essentiam, quod perficitur virtute intellectuali, & rationale per participationem, quod perficitur virtute morali. Ergo nec potest esse aliud genus virtutum praeter duo praedicta genera.

Sed contra est quod Apostolus I. Corinth. xiiii. ponit has virtutes, fidem, spem, & charitatem, quae nec sunt intellectuales, nec morales, ut patet discurrendo per singulas virtutes quae à Sanctis, & Philosophis numerantur. Ergo oportet ponere tertium genus virtutum, quae theologicae dicuntur.

Praeterea. Magis distat Deus à creaturis quam quavis creatura ab invicem. Sed diversitas aliquarum creaturarum requirit diversitatem habituum. Ergo virtutes quae habent Deum pro objecto, ab aliis distinguuntur.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod, sicut ex praedictis, artic. 111. patet, virtus est habitus perficiens potentiam humanam ad bonum actum. Contingit autem aliquid actum dici bonum dupliciter: uno modo formaliter, & per se; alio modo materialiter, & per accidens. Quia enim actus à proprio objecto formam recipit, ille actus formaliter dicitur bonus cuius objectum est bonum secundum rationem boni: & quia bonum est objectum voluntatis, ideo per modum istum actus bonus dici non potest, nisi actus voluntatis, aut appetitivae parvis. Materialiter autem actus dicitur bonus qui congruit potentiae operanti, quamvis ejus objectum non sit bonum sub ratione boni; sicut cum quis recte intelligit, & oculus clare videt. Et inde est quod voluntas (2) imperat actus aliarum potentiarum, in quantum actus earum materialiter se habent ad rationem boni, quod est voluntatis objectum; & secundum hoc aliquid de formali bonitate voluntatis pervenit ad alios actus qui à voluntate imperantur, secundum quam laudabiles, & meritorii sunt; ut cum quis ex recta intentione considerat, vel ambulat. Tamen ista bonitas est praeter propriam rationem actus secundum suam speciem. Contingit enim actum alicujus potentiae non appetitivae esse bonum bonitate voluntatis, non autem bonitate sui generis; sicut cum quis propter Deum ambulat claudicando, vel ex bona intentione considerat ea in quibus hebes est. Sic ergo virtus potest dici dupliciter. Uno modo habitus perficiens ad actum bonum potentiae humanae, sive sit bonus materialiter, sive formaliter; & sic habitus intellectuales, & speculativi virtutes dici possunt, quibus intellectus, & ratio ad verum determinantur, cujus consideratio bonus actus ipsorum est: & sic loquitur Philosophus in Ethic. de virtute. Alio modo potest dici virtus magis stricte, & secundum quod est in usu loquendi, habitus perficiens ad actum qui est bonus, non solum materialiter, sed etiam formaliter; & sic solum habitus respicientes appetitivam partem virtutes dici possunt, non autem intellectuales, & specialiter speculativi.

Ad primum ergo dicendum, quod illa verba intelliguntur de virtute morali, de qua Philosophus ibi ait, quae secundo modo dicitur virtus: & sic etiam accipit virtutem in IV. Topicorum cap. 11.

Ex quo patet solutio ad secundum.

li

Ad

